

Jaarplan 2026

10 september 2025

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
------------------	----------

A

Beleidsgerichte informatie en beleidsgericht onderzoek	9
---	----------

A.1 Beleidsgerichte informatie	9
---------------------------------------	----------

A.1.1 Provinciaal Steunpunt Cultureel Erfgoed	9
---	---

A.1.2 Erfgoed als onderdeel van de culturele infrastructuur	11
---	----

A.1.3 Ruimtelijk atelier 'brede welvaart & erfgoed' voor gemeenten	12
--	----

A.2 Beleidsgericht onderzoek	12
-------------------------------------	-----------

A.2.1 Immaterieel erfgoed in Zuid-Holland	12
---	----

A.2.2 Kerkenvisie en kerkelijke gemeenschappen	13
--	----

B

Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties	14
--	-----------

B.1 Verbinden digitale erfgoedcollecties Zuid-Holland	14
--	-----------

B.2 Archeologiehuis Zuid-Holland	15
---	-----------

B.3 Provinciale Collectie Zuid-Holland	16
---	-----------

C

Debat en reflectie	17
---------------------------	-----------

C.1 Activiteiten en netwerken voor de brede achterban	17
--	-----------

C.1.1 Jaarlijkse Erfgoeddag	17
-----------------------------	----

C.1.2 Jaarlijkse Vrijwilligersdag	17
-----------------------------------	----

C.1.3 Jaarlijkse Netwerkdag Archeologie	18
---	----

C.1.4 Netwerk Vrijwilligers in de archeologie	18
---	----

C.1.5 Molennetwerk Zuid-Holland	18
---------------------------------	----

C.1.6 Netwerk Agrarisch erfgoed	19
---------------------------------	----

C.1.7 Ondersteuning Historische verenigingen	19
--	----

C.1.8 Vervolg op studiereeks koloniaal erfgoed	19
--	----

C.2 Activiteiten en netwerken voor erfgoedprofessionals	20
--	-----------

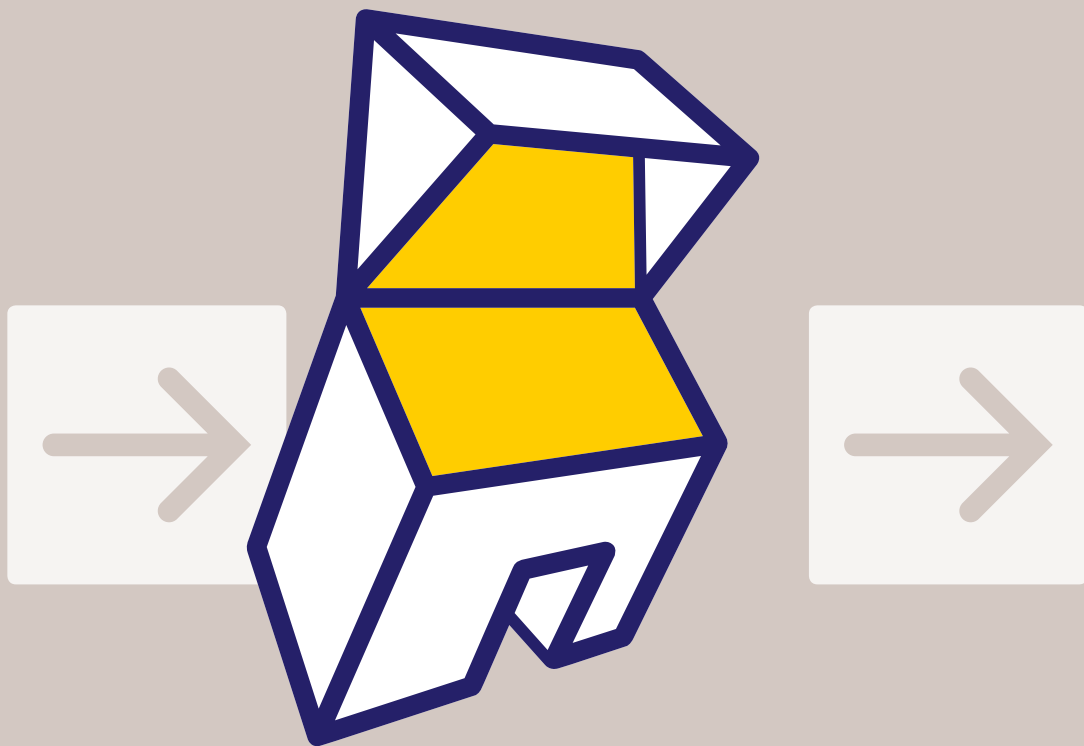
C.2.1 Netwerkbijeenkomsten gemeentelijke en regionale archeologen	20
---	----

C.2.2 Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen	20
--	----

C.2.3 Museumplatform Zuid-Holland	21
-----------------------------------	----

C.2.4 Deelname externe netwerken	21
----------------------------------	----

D	Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse erfgoed	22
	D.1 Communicatie en PR-werkzaamheden	22
	D.2 Erfgoedlijnenondersteuning	23
	D.3 Het verhaal van Zuid-Holland vertellen	23
	D.4 Archeologische Kroniek Zuid-Holland	23
E	Deskundigheidsbevordering	25
	E.1 Extra ondersteuning voor erfgoedvrijwilligers	25
	E.2 (Project)vrijwilligers voor de erfgoedsector bereiken en behouden	26
	E.3 Erfgoedparticipatieloket	26
	E.4 Erfgoed van, voor en door iedereen	27
	E.5 Cursussen Molennetwerk	27
	E.6 Erfgoededucatie op de erfgoedlijnen	27
	E.7 Overige activiteiten erfgoededucatie	28
	E.8 Faro-ondersteuning archeologie	29
F	Innovatiebudget	30
	F.1 Versterking landelijke infrastructuur amateurkunst	30
	F.2 Maatschappelijke diensttijd	31
	F.3 Weerbaar erfgoed	32
	F.4 Publieksonderzoek bij kleine en middelgrote erfgoedinstellingen	34
	F.5 Handreiking omgang Atlantikwall gemeenten	34
	F.6 Ervenconsulent	35
G	Monumentenwacht	36
H	Incidentele opdrachten en benodigde extra financiering	38
	H.1 Ondersteuning van provincie Zuid-Holland door Monumentenwacht Zuid-Holland	38
	Bijlage 1: Begroting 2026 Erfgoedhuis Zuid-Holland	40

Voorwoord

Terwijl het buiten dertig graden is, smeedt het Erfgoedhuis binnen plannen voor 2026. Er staat weer veel op stapel voor het nieuwe jaar. In dit 'beleidsarme' jaarplan bouwen we voort op de uitgestippelde lijnen uit onze 'beleidsrijke' meerjarenbeleidstrategie *Verder met erfgoed*.

We zetten komend jaar nog steviger in op zogenaamde koppelkansen tussen verschillende erfgoed domeinen. Zo zullen ons Steunpunt Cultureel Erfgoed en onze participatiecoach het gedachtegoed rondom het Verdrag van Faro en immaterieel erfgoed extra aandacht geven bij onze ondersteuning van gemeenten, bij het ontwikkelen en uitvoeren van hun erfgoedbeleid en omgevingsplannen.

Ook koppelkansen tussen buurgemeenten zien wij inmiddels als een belangrijk aandachtspunt vanuit ons Steunpunt. In 2025 organiseerde het in alle regio's voor het eerst netwerk- en inspiratiesessies voor ambtenaren. Die aanpak was succesvol en zetten we daarom voort.

Of door onze collectiebeherende achterban te helpen met het betekenisvol ontsluiten van haar collecties. Of dit nu door digitalisering is, het aantrekken van nieuwe doelgroepen, of door op innovatieve wijze te helpen haar vrijwilligersaanpak op niveau te houden.

Een relatief nieuw maar belangrijk thema komend jaar is weerbaar erfgoed. Een term die multi-interpretabel is en die wij ook in brede zin bedoelen. Denk bijvoorbeeld aan de gevolgen van klimaatverandering voor erfgoed, zoals natuurbranden of overstromingen, of hybride oorlogsvoering waar ons gedocumenteerde erfgoed doelwit van is. Erfgoedhuis gaat zich, in afstemming met het Rijk en andere provincies, inzetten om de zelfredzaamheid van onze erfgoedbeschermers te vergroten. Of ze zich nu voor hun werk of onbezoldigd met erfgoed bezighouden.

Ons erfgoed levend houden, dat is uiteindelijk waar wij ons jaar in jaar uit voor inzetten. Daarom zijn wij op vele manieren bezig met verjonging en toegankelijkheid. Welk (immaterieel) erfgoed hebben wij nog niet op onze radar? En hoe maken we de diverse en soms nog onbekende erfgoed verhalen over Zuid-Holland toegankelijk voor het publiek van morgen, zoals onze jongeren, onze nieuwe Nederlanders en binnen- en buitenlandse toeristen, zonder ons huidige publiek uit het oog te verliezen? Ons team van adviseurs, monumentenwachters en ondersteuners staat ook komend jaar klaar voor iedereen die op het gebied van erfgoed een sparringpartner, een (beleids)advies, een (duurzaamheids)inspectie of een ander deskundig oordeel nodig heeft. Samen komen we verder.

Onze missie

Samen erfgoed behouden, benutten en beleven.

Onze visie

Het Erfgoedhuis is de ondersteuningsinstelling voor de provincie Zuid-Holland en het Zuid-Hollandse erfgoedveld. Wij versterken erfgoed door het bieden van ondersteuning, door het creëren van draagvlak voor beheer en behoud en wij vertellen het verhaal van Zuid-Holland aan inwoners en bezoekers van de provincie.

Ons werkveld

Ons werkveld betreft materieel (roerend en onroerend) en immaterieel erfgoed, zoals monumenten, musea, molens, historische interieurs, erfgoedcollecties, archeologie, archieven, culturele tradities en gewoonten, historische landschappen, verdedigingswerken, kastelen, landgoederen en buitenplaatsen, industrieel, agrarisch en religieus erfgoed.

Onze doelgroepen

Beleidsmedewerkers van provincie, gemeenten en waterschappen, erfgoedprofessionals, erfgoedvrijwilligers, leerkrachten, leden van archeologische en historische verenigingen, monumentenbeheerders en –eigenaren, het bredere publiek van erfgoedgeïnteresseerden én daarmee indirect alle inwoners en bezoekers van Zuid-Holland.

Leeswijzer

De vijf instellingen die de basisinfrastructuur voor cultuurparticipatie en erfgoed vormen in de provincie Zuid-Holland, werken volgens een Afsprakenkader uit het najaar van 2020 met meerjarenbeleidsplannen en beleidsarme jaarplannen. In januari 2023 heeft Erfgoedhuis de Meerjarenbeleidsstrategie 2023-2030 Verder met erfgoed vastgesteld en bij de provincie ingediend.

In het beleidsarme Jaarplan 2026 heeft Erfgoedhuis de activiteiten die behoren tot de reguliere werkzaamheden, de lijnactiviteiten en projecten die over meerdere jaren lopen en inhoudelijk niet wijzigen, alleen opgesomd en voorzien van voorgenomen prestaties. Alleen daar waar nieuwe activiteiten of accentverschuivingen binnen bestaande activiteiten worden voorgenomen, is een beschrijving opgenomen. Op tal van terreinen is er regulier overleg tussen medewerkers erfgoed van de provincie en van het Erfgoedhuis om elkaar te informeren en afstemming te vinden over lopende zaken. Per activiteit is in het Jaarplan 2026 aangegeven hoe hieraan invulling wordt gegeven. Voor projecten van enige omvang stelt Erfgoedhuis aparte projectplannen op waarin rollen en verantwoordelijkheden worden gedefinieerd.

De opzet van dit jaarplan komt overeen met de plannen van voorgaande jaren. De indeling van de jaarplannen van het Erfgoedhuis sluit aan op de landelijk erkende functies van een effectieve ondersteuningsstructuur. De vijf functies zijn uitgebreid met paragrafen die gaan over nader in te vullen werkzaamheden en de werkzaamheden van de Monumentenwacht Zuid-Holland.

- A** Beleidsgerichte informatie en beleidsgericht onderzoek
- B** Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties
- C** Debat en reflectie
- D** Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse erfgoed
- E** Deskundigheidsbevordering
- F** Innovatie
- G** Monumentenwacht Zuid-Holland

Het jaarplan sluit af met een hoofdstuk over de activiteiten die buiten de boekjaar-subsidie vallen, zoals incidentele opdrachten, en benodigde extra financiering.

Ureninzet en uurtarief

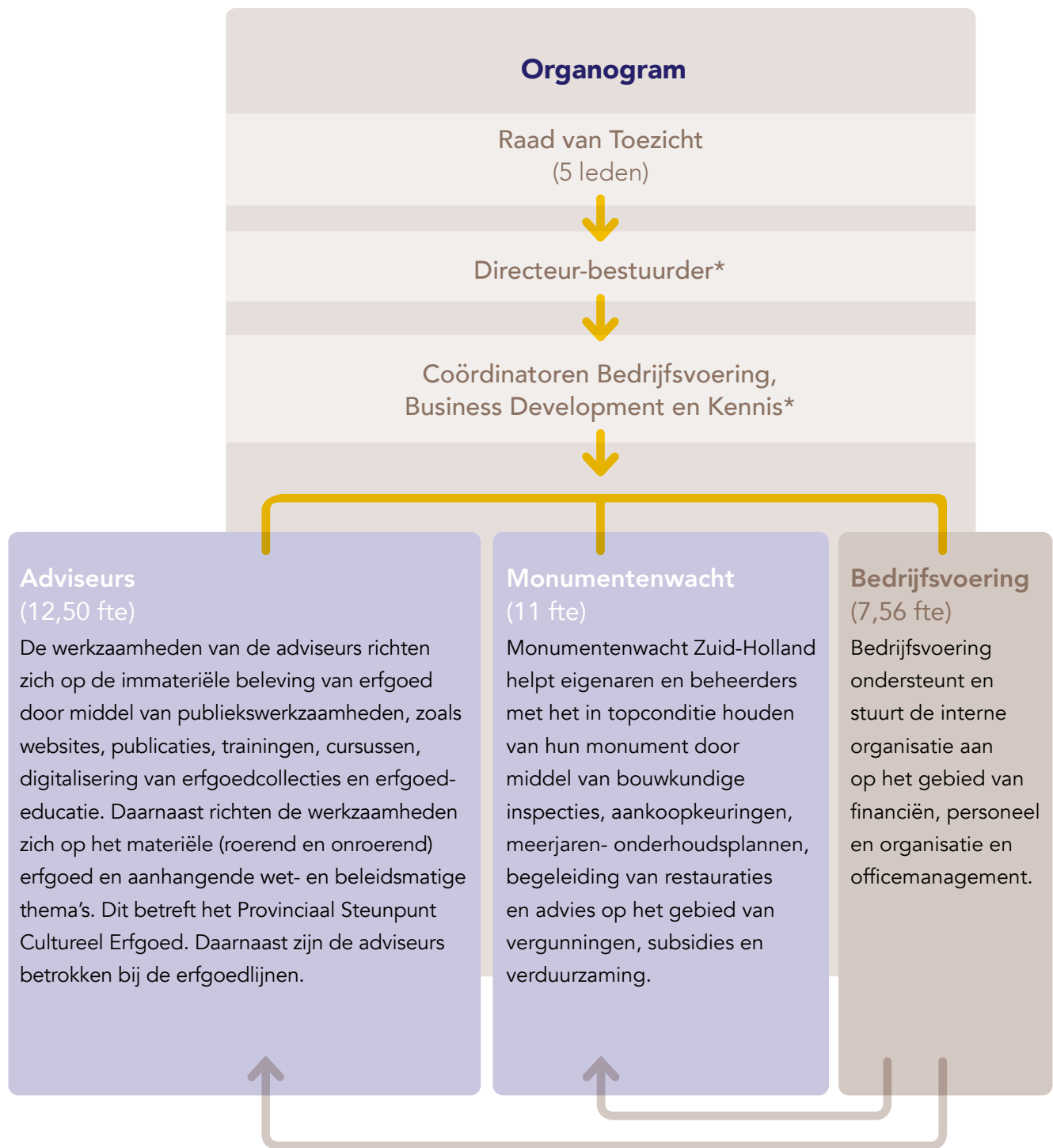
Ten behoeve van de werkzaamheden voor de provincie Zuid-Holland heeft het Erfgoedhuis in 2026 17.842 uren beschikbaar. Het Erfgoedhuis werkt met één vast uurtarief van 110 euro per uur.

Hierna volgt de verdeling van de beschikbare uren onderverdeeld naar de vijf ondersteuningsfuncties, alsook de benodigde extra innovatieruimte onder F en de werkzaamheden van de Monumentenwacht Zuid-Holland onder G.

Begroting uren en materiaalbudget boekjaarsubsidie	Ingediende begroting		
	Aantal uur*	Aantal euro's (uurtarief € 110)	Benodigd materiaal budget
A Beleidsgerichte informatie en beleidsgericht onderzoek	3.884	€ 427.240	€ 32.500
B Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties	1.234	€ 135.740	€ 33.500
C Debat en reflectie	2.752	€ 302.720	€ 67.255
D Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse erfgoed	5.211	€ 573.210	€ 90.000
E Deskundigheidsbevordering	3.539	€ 389.290	€ 36.500
F Innovatieruimte	1.222	€ 134.420	€ 10.000
Totalen	17.842	€ 1.962.620	€ 269.755
G Exploitatiesubsidie Monumentenwacht			€ 159.542
Totaal			€ 2.391.917

* Dit zijn de geschatte uren van onze adviseurs, vermeerderd met een opslag voor overhead vanuit de afdeling bedrijfsvoering (directie, projectondersteuning en financiën).

* Het aantal fte van de directeur-bestuurder is verdisconteerd in het aantal fte van bedrijfsvoering.

Het aantal fte van de coördinatoren is verdisconteerd in het aantal fte van adviseurs en bedrijfsvoering.

Beleidsgerichte informatie en beleidsgericht onderzoek

9

A.1 BELEIDSGERICHTE INFORMATIE

A.1.1 Provinciaal Steunpunt Cultureel Erfgoed

In 2025 startte het Provinciaal Steunpunt Cultureel Erfgoed binnen het Erfgoedhuis met een nieuwe werkwijze, waarbij de provincie in vijf adviesregio's is ingedeeld, elk met een eigen contactpersoon. Dankzij deze regio-indeling kunnen duurzame en persoonlijke contacten met de vijftig gemeenten worden onderhouden en ontstaat er de mogelijkheid om (regionale) samenwerking en kennisuitwisseling te bevorderen. Nieuwe werkbezoeken worden ingepland voor gemeenten waar een personele wisseling is geweest of waar dat gewenst is. Uit de gesprekken met gemeenteambtenaren volgen voor 2026 vier centrale ambities:

1 Versterken directe ondersteuning bij erfgoedvraagstukken gemeenten

Uit de regiobijeenkomsten en de verschillende gesprekken met erfgoedambtenaren komt naar voren dat er grote behoefte bestaat aan extra inzet op directe, actieve ondersteuning bij (complexe) erfgoedvraagstukken, zoals het goed inrichten en scherp hebben van de wettelijke taken en het onderbrengen van erfgoed bij grote ruimtelijke transitie, maar ook kleinere vragen over specifieke casuïstiek. In 2026 wordt op dit vlak een toename aan ondersteuningsvragen verwacht.

2 Versterken online dienstverlening

De online dienstverlening en zichtbaarheid van het steunpunt worden versterkt. Gemeenteamttenaren hebben behoefte aan een online plek met actuele informatie en goede voorbeelden van andere gemeenten. Daarom wordt de website herijkt en een kennisbank opgezet. Hierin wordt afstemming gezocht met andere steunpunten via het Eigen Overleg Steunpunten (EOS), Organisatie Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland (OPEN) en het programma Erfgoed en Overheid.

3 Versterken integrale en regionale samenwerking

In 2025 is begonnen met de inzet op meer onderlinge samenwerking (intern) en het verbinden van belanghebbende partijen, waaronder erfgoedorganisaties, kennisinstututen en gemeentelijke domeinen in de regio's. Naast erfgoed en archeologie zijn dat bijvoorbeeld klimaat, ruimtelijke ordening, sociaal domein, cultuur, vergunningen en toezicht en handhaving. Deze basis zal verder worden versterkt en uitgebreid, met specifieke aandacht voor het versterken van intern (ook politiek en bestuurlijk) draagvlak en communicatie binnen gemeenten. Hierbij gaat het zowel om de verbinding binnen en tussen afdelingen/domeinen.

4 Ondersteunen bij erfgoedparticipatie en gemeentebeleid

Ondersteuning, kennisuitwisseling en inspiratie op het vlak van participatie wordt een belangrijker onderdeel van de dienstverlening. Dit hangt samen met ontwikkelingen zoals de ondertekening van het Verdrag van Faro, de participatieplicht in de Omgevingswet en het wetsvoorstel Versterking participatie op decentraal niveau, waardoor ambtenaren meer taken en vragen hierover zullen krijgen.

10

KARAKTERISTIEK	Structureel
GRONDSLAG	Convenant 2012 tussen het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) (bekrachtiging van afspraken gemaakt in 2001)
AFSTEMMING	Het Monumententeam Zuid-Holland en het Cluster archeologie Zuid-Holland en beleidsoverleg met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, provincie Zuid-Holland en kennisorganisatie Dorp, Stad en Land.
DOELGROEP	Zuid-Hollandse gemeenten (primair), initiatiefnemers en erfgoedorganisaties (secundair)
DOEL	Community-vorming en bieden van ondersteuning aan met name kleine en middelgrote Zuid-Hollandse gemeenten op het gebied van monumenten, cultuurlandschap en archeologie
PRESTATIES	- A Aanspreekpunt voor gemeenten – Helpdesk en platform - B Werkbezoeken aan Zuid-Hollandse gemeenten (doorlopend en indien gewenst) - C Twee provinciebrede informatiebijeenkomsten voor gemeenteamttenaren - D Regiobijeenkomsten voor ambtenaren - E Verdere uitbouw online kennisdeling steunpunt

SPECIFICATIE	 B In gemeenten waar een personeelwisseling heeft plaatsgevonden, of waar behoefte is aan nader advies en/of afstemming, kan een werkbezoek worden afgelegd. C De vorm van de bijeenkomsten zal worden bepaald op basis van het onderwerp en de behoeften vanuit gemeenten. Hierbij kan worden gedacht aan een plenaire bijeenkomst, cursusdag, werk-ateliers, lunchpresentaties, spreekuren of webinars. Mogelijke thema's voor 2025 zijn: wettelijke erfgoedtaken voor gemeenten, erfgoed in het omgevingsplan, integraal en domeinoverstijgend werken en aandacht voor de omgeving van het monument. D In 2025 zijn de eerst regiobijeenkomsten georganiseerd vanuit de behoefte een sterk regionaal netwerk op te tuigen en in meer laagdrempelige, regionale bijeenkomsten te voorzien. De gemeente-ambtenaren hebben aangegeven deze bijeenkomsten waardevol en zeer nuttig te vinden en een goede manier om het netwerk actief te onderhouden. In 2026 zal daarom wederom per regio één fysieke of digitale bijeenkomst worden georganiseerd. De onderwerpen komen voort uit de werkbezoeken, maar kunnen ook bij de vooraankondiging worden aangedragen. E Informatie op de website wordt doorlopend herijkt, waarbij relevante thema's worden opgenomen. Het gaat hierbij zowel om landelijke voorbeelden en naslagwerken als de ontsluiting van regionale kennis en voorbeelden. Gemeenteambtenaren kunnen op deze wijze laagdrempelig en overzichtelijk alle actuele informatie vinden. Er zal eveneens afstemming plaatsvinden met het dashboard Cultureel Zuid-Holland in Kaart van Kunstgebouw.
---------------------	--

A.1.2 Erfgoed als onderdeel van de culturele infrastructuur

KARAKTERISTIEK	Lijnactiviteit
AFSTEMMING	Provincie Zuid-Holland en Kunstgebouw
DOELGROEP	Beleidsmedewerkers erfgoed en cultuur van Zuid-Hollandse gemeenten en provincie Zuid-Holland
DOEL	Community-vorming
PRESTATIE	Een netwerkbijeenkomst met een integraal programma voor zowel erfgoed- als cultuurambtenaren en –wethouders

A.1.3 Ruimtelijk atelier 'brede welvaart & erfgoed' voor gemeenten

KARAKTERISTIEK	Project
AFSTEMMING	Beleidsmedewerker provincie op dit thema en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).
DOELGROEP	Beleidsmedewerkers erfgoed van Zuid-Hollandse gemeenten en collega's betrokken bij ruimtelijke disciplines (ruimtelijke ordening, klimaat, stedenbouw, gebiedsontwikkeling, groen, e.d.) en relevante disciplines in het sociaal domein
DOEL	Bewustwording, kennisoverdracht en integraal samenwerken bevorderen
PRESTATIES	Een atelier bestaande uit een locatiebezoek en werksessie op basis van lokale casuïstiek
SPECIFICATIE	De druk op de ruimte is in Zuid-Holland enorm groot. Erfgoed is hierdoor vaak kind van de rekening. Erfgoedambtenaren worstelen er intern mee gezien te worden als hindermacht, terwijl vanuit de Omgevingswet gestreefd moet worden naar een integrale aanpak waarin erfgoed en ruimtelijke kwaliteit al aan de voorkant goed meegenomen worden. Ook moeten gemeenten streven naar een balans in de toedeling van functies aan plekken. Hoe doe je dit? Om gemeenten hierbij te ondersteunen organiseren we een ruimtelijk atelier. Dit atelier sluit aan bij de inhoud van de Biografie van Zuid-Holland en het beleidsthema brede welvaart.

12

A.2 BELEIDSGERICHT ONDERZOEK

A.2.1 Immaterieel erfgoed in Zuid-Holland

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Beleidsmedewerker provincie op dit thema
DOELGROEP	Erfgoedorganisaties, erfgoedgemeenschappen en gemeenten
DOEL	Uitbreiden van het netwerk van erfgoedgemeenschappen en het uitdragen van het belang van immaterieel erfgoed bij Zuid-Hollandse gemeenten
SPECIFICATIE	In 2026 gaan we verder met het uitbreiden van ons netwerk en het ondersteunen van gemeenschappen die zich actief inzetten om hun erfgoed te borgen. Dat kan gaan om gemeenschappen die een link hebben met de erfgoedlijnen, maar ook om gemeenschappen die om historische en/of sociaal-maatschappelijke redenen extra drempels ervaren bij het op de kaart zetten en borgen van hun tradities, verhalen, kennis of ambachten. We zien ook kansen om dit te koppelen aan onze activiteiten richting gemeenten.

A.2.2 Kerkenvisie en kerkelijke gemeenschappen

KARAKTERISTIEK	Programma
AFSTEMMING	Beleidsmedewerker provincie Zuid-Holland met religieus erfgoed in portefeuille
DOELGROEP	Geloofsgemeenschappen en Zuid-Hollandse gemeenten met een kerkenvisie of die beleid willen ontwikkelen voor religieus erfgoed
DOEL	Kennis delen met ambtenaren, gemeenschappen en andere doelgroepen en ondersteuning bieden bij het borgen van het materieel en immaterieel erfgoed van geloofsgemeenschappen, mede ten behoeve van het borgen en opstellen van kerkenvisies
PRESTATIES	A Ondersteunen netwerk van gemeenten die een kerkenvisie opstellen of hebben opgesteld, door middel van netwerktafels en advies op maat B Ondersteunen bij en faciliteren van de jaarambities van het Platform Religieus Erfgoed Zuid-Holland C Organiseren van een provinciaal vervolg op de pilot-leerlijn voor kerkeigenaren

Totaal aantal benodigde uren en materiaalbudget	uren	budget
A Beleidsgerichte informatie en beleidsgericht onderzoek	3.884	€ 32.500

Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties

14

B.1 VERBINDEN DIGITALE ERFGOEDCOLLECTIES ZUID-HOLLAND

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Nader te bepalen medewerker provincie Zuid-Holland, het Cultuurfonds Zuid-Holland en Netwerk Digitaal Erfgoed
DOELGROEP	Erfgoedorganisaties in Zuid-Holland
DOEL	Advies en ondersteuning, community-vorming (A) en het versterken van kennis en vaardigheden (B) om samen te bouwen aan een netwerk van verbonden Zuid-Hollandse collecties en verhalen, met de gebruiker als uitgangspunt (C)
PRESTATIES	- A Advies op maat en ondersteuning bij het opstellen van een informatie(beleids)plan als basis van een digitale collectie - B Organiseren van negen één- of meerdaagse cursussen en het ontwikkelen van één factsheet vanuit onze programmalijs Kennis is Kracht - C Onderzoek: verbinden Zuid-Hollandse digitale collecties - D Verkenning van kansen voor het toepassen van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed op archeologisch databeheer en het

	ondersteunen van archeologische organisaties bij het digitaliseren, beheren en ontsluiten van archeologische collecties
SPECIFICATIE	In 2026 blijft het Erfgoedhuis ondersteuning bieden aan erfgoedorganisaties en -gemeenschappen op het gebied van beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties. In het bijzonder zal daarbij aandacht zijn voor archeologische organisaties en collecties. Binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed is het archeologieveld nog weinig betrokken en zichtbaar. Het is onduidelijk in hoeverre archeologische organisaties bekend zijn met de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed en of er kansen liggen om hier meer mee te doen. Wel is gebleken dat archeologische data vrij versnipperd en weinig toegankelijk zijn. We verkennen de mogelijkheden om middels de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed archeologische data beter te verbinden en toegankelijk te maken. Hiervoor zal het Erfgoedhuis deelnemen in een nieuw op te richten collegagroep 'archeologische data' binnen NDE en deze groep coördineren.

B.2 ARCHEOLOGIEHUIS ZUID-HOLLAND

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Cluster archeologie provincie Zuid-Holland
DOELGROEP	Bezoekers van het Archeologiehuis Zuid-Holland
DOEL	Het creëren van brede maatschappelijke betrokkenheid met, voor en door archeologie
PRESTATIES	Verkenning van een toekomstgerichte, inclusieve en op Faro-principes gestoelde invulling van de tentoonstellingsruimte, vanuit de behoefte van Zuid-Hollandse (archeologie)gemeenschappen
SPECIFICATIE	In 2025 is gestart met het verkennen van mogelijke nieuwe invullingen. Hierbij zijn ideeën opgehaald en gesprekken gevoerd. Doel is om een invulling te vinden die niet meer voor enkele jaren vastligt of strak is ingekaderd, maar waarbij vorm en onderwerp openliggen en waarin ruimte is voor initiatieven die vanuit Zuid-Hollandse (archeologie)gemeenschappen worden aangedragen. Een van de mogelijke lijnen is een samenwerking met Stichting ArcheoHotspots. In Alphen aan den Rijn is in 2025 onderzocht of er ruimte is voor de inrichting van een ArcheoHotspot. In 2026 volgt een verdere verkenning naar mogelijke verbindingen tussen ArcheoHotspot en het Archeologiehuis. Denk hierbij aan een functionele verdeling: waar de ArcheoHotspot een plek is voor uitwisseling, participatie en onderzoek voor en door een breed publiek, kan het Archeologiehuis een podium bieden voor het presenteren van vondsten en verhalen. Overleg vindt plaats met de provincie, Museumpark Archeon, Stichting ArcheoHotspots en de Bibliotheek Rijn en Venen.

B.3 PROVINCIALE COLLECTIE ZUID-HOLLAND

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	De provincie-archivaris
DOELGROEP	Erfgoedorganisaties, onderzoekers en particulieren
DOEL	Versterken zichtbaarheid van de provinciale collectie
PRESTATIE	Een bijeenkomst, bijvoorbeeld in de vorm van een studiemiddag, masterclass of rondleiding

Totaal aantal benodigde uren en materiaalbudget	uren	budget
B Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties	1.234	€ 33.500

Debat en reflectie

17

C.1 ACTIVITEITEN EN NETWERKEN VOOR DE BREDE ACHTERBAN

C.1.1 Jaarlijkse Erfgoeddag

KARAKTERISTIEK	Project
AFSTEMMING	Het thema wordt in goed overleg met de provincie Zuid-Holland vastgesteld
DOELGROEP	Erfgoedbetrokkenen uit Zuid-Holland (200 à 300 mensen)
DOEL	Het informeren en enthousiasmeren van de achterban van het Erfgoedhuis
PRESTATIE	 A Een inspirerende dag voor erfgoedprofessionals en –vrijwilligers B Uitreiking van de Erfgoedparel (om het jaar in de even jaren)

C.1.2 Jaarlijkse Vrijwilligersdag

KARAKTERISTIEK	Project
AFSTEMMING	Het Zuid-Hollands Landschap – De Groene Motor

DOELGROEP	Erfgoed- en groenvrijwilligers binnen de provincie Zuid-Holland
DOEL	Het fêteren van groen- en erfgoedvrijwilligers
PRESTATIE	Een geheel verzorgde dag vol erfgoed- en groenactiviteiten

C.1.3 Jaarlijkse Netwerkdag Archeologie

KARAKTERISTIEK	Project
AFSTEMMING	Coördinator Cluster archeologie provincie Zuid-Holland
DOELGROEP	Archeologisch geïnteresseerden, vrijwilligers en professionals in de archeologie en leden van historische verenigingen
DOEL	Het delen en uitwisselen van kennis rond een actueel archeologisch thema
PRESTATIE	Een netwerkdag, bijvoorbeeld in de vorm van een excursie, werksessie en/of lezingen (of een combinatie hiervan)

C.1.4 Netwerk vrijwilligers in de archeologie

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Coördinator cluster archeologie provincie Zuid-Holland
DOELGROEP	Regionale organisaties van vrijwilligers in de archeologie
DOEL	Het vormen van een netwerk en het delen van kennis
PRESTATIES	Eén netwerkbijeenkomst en één digitaal spreekuur, waarbij het archeologienetwerk ruimte heeft om thema's aan te dragen

18

C.1.5 Molennetwerk Zuid-Holland

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	De provinciaal beleidsmedewerker belast met het molenbeleid
DOELGROEP	Bestuurders en eigenaren van molens, (vrijwillige) molenaars, vrijwilligers betrokken bij de molens en het brede publiek
DOEL	Het vormen van een netwerk, kennisdeling, promotie, onderzoek en faciliteren van interactie
PRESTATIES	 A Een netwerkdag en een themabijeenkomst B Publicatie van nieuws en actualiteiten via website, nieuwsbrief en social media C Het ondersteunen van het molenveld en geven van adviezen op maat D (Het stimuleren van) onderzoek aan de hand van de onderzoeks-agenda die Erfgoedhuis i.s.m. de RCE heeft opgesteld, waarbij speciale aandacht wordt gegeven aan interieurs en roerend erfgoed

C.1.6 Netwerk agrarisch erfgoed

KARAKTERISTIEK	Programma
AFSTEMMING	Provinciaal medewerker met agrarisch erfgoed in portefeuille
DOELGROEP	Eigenaren en beheerders van agrarisch erfgoed
DOEL	Het vormen van een netwerk en kennisdeling
PRESTATIES	Een netwerkbijeenkomst

C.1.7 Ondersteuning historische verenigingen

Er bestaan in Zuid-Holland zo'n 120 historische verenigingen. Er zijn verschillende punten waar leden van historische verenigingen ondersteuning bij kunnen gebruiken, bijvoorbeeld bij het stimuleren van beter contact tussen gemeenten en historische verenigingen (van beide kanten) of het verkennen van nieuwe bestuursvormen die de duurzaamheid van de verenigingen ten goede komt. Naast ondersteuning en contact op reguliere basis, werken we in 2026 ook aan het project *Samen het verhaal in* waarbij we (stads)gidsen ondersteunen in het werken aan een nieuwe manier van rondleiden.

KARAKTERISTIEK	Programma
AFSTEMMING	Provinciaal medewerker met vrijwilligersbeleid in portefeuille
DOELGROEP	Historische verenigingen, lokale gemeenschappen en gemeenten
DOEL	Het bieden van ondersteuning aan historische verenigingen
PRESTATIE	 A Het onderhouden van contact met en het monitoren van behoeften van historische verenigingen B Afhankelijk van de behoefte. Er kan gedacht worden aan de organisatie van een bijeenkomst, een cursus, het opstellen van een handreiking of een klein pilotproject C Uitvoering van het project <i>Samen het verhaal in</i>

19

C.1.8 Vervolg op studiereeks koloniaal erfgoed

Erfgoedhuis blijft zich inzetten voor het erfgoed van het koloniale en slavernijverleden, een thema dat ondanks toegenomen aandacht om verschillende redenen kwetsbaar blijft. Daarnaast is het onzeker of de aandacht voor dit erfgoed duurzaam geborgd is, terwijl het een onmiskenbaar onderdeel is van het verhaal van Zuid-Holland. Aanknopingspunten worden gezocht binnen lopende programma's (zoals D3 Het Verhaal van Zuid-Holland vertellen en E3 Erfgoedparticipatieloket) en bij externe initiatieven, waaronder *Draden van ons Nederlandse Slavernijverleden in Zuid-Holland*. Ook wordt gekeken naar verankering binnen provinciale erfgoedlijnen, met de Landgoederenzone als logisch startpunt. Doel is blijvende aandacht, netwerkvorming en het ontwikkelen van nieuwe projecten en samenwerkingen.

KARAKTERISTIEK	Programma
AFSTEMMING	Provinciaal medewerker met beleid t.a.v. het koloniaal verleden in portefeuille
DOELGROEP	Gemeenteambtenaren, erfgoed- en onderwijsinstellingen, eigenaren en betrokkenen bij monumentale panden die een link hebben met het koloniale verleden
DOEL	Bevorderen van meerstemmigheid en participatie bij de omgang met koloniaal erfgoed en het verbinden van bestaande erfgoedinitiatieven met dit thema
PRESTATIES	 A Integreren van koloniaal erfgoed in een of meer van de te organiseren bijeenkomsten B Verder aanjagen van projectideeën voor de erfgoedlijnen C Ontwikkelen van een toolkit over omgang met koloniaal erfgoed met goede voorbeelden voor zowel gemeenten als erfgoedinstellingen

C.2 ACTIVITEITEN EN NETWERKEN VOOR ERFGOEDPROFESSIONALS

20

C.2.1 Netwerkbijeenkomsten gemeentelijke en regionale archeologen

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Coördinator cluster archeologie provincie Zuid-Holland
DOELGROEP	Gemeentelijke en regionale archeologen
DOEL	Kennisdeling en interactie tussen de archeologen
PRESTATIES	Drie netwerkbijeenkomsten

C.2.2 Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Bestuur van de Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen (KZHA)
DOELGROEP	Bestuur en leden van de Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen
DOEL	Het faciliteren van de KZHA
PRESTATIES	Het bieden van ondersteuning aan het bestuur bij de organisatie van de bestuursvergaderingen, algemene ledenvergadering en kennisbijeenkomsten

C.2.3 Museumplatform Zuid-Holland

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Geen
DOELGROEP	Musea in Zuid-Holland
DOEL	Het vormen van een netwerk, kennis delen en ondersteunen en uitbreiden van het platform
PRESTATIES	De organisatie van twee netwerkbijeenkomsten en meedenken via de redactie van <i>Museumpeil</i> over onderwerpen die de doelgroep aangaan

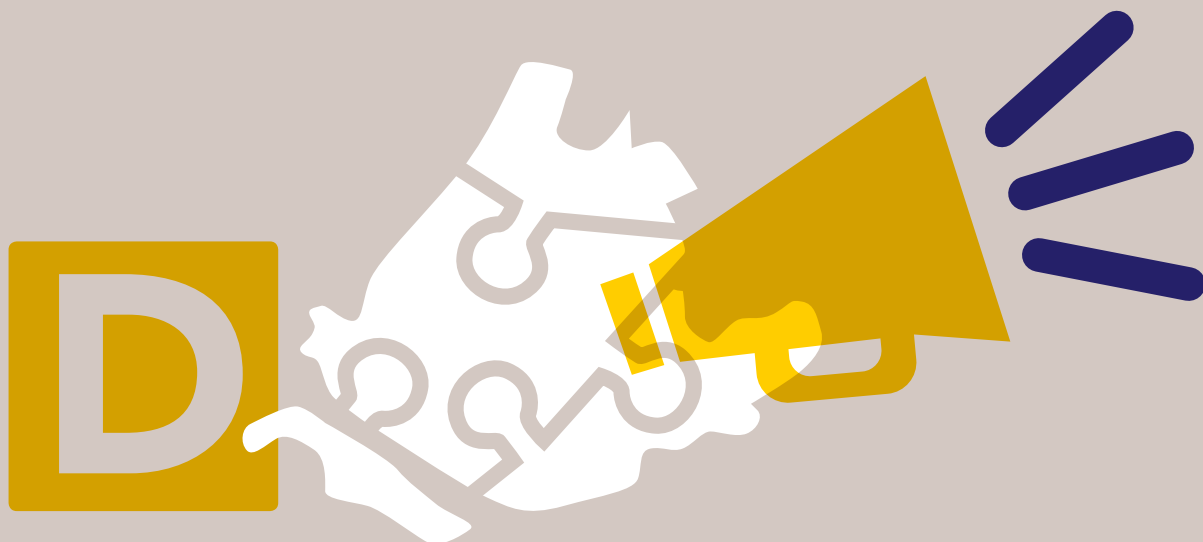
C.2.4 Deelname externe netwerken

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Geen
DOELGROEP	De provincie Zuid-Holland en alle stakeholders via het Erfgoedhuis
DOEL	Positionering van het Erfgoedhuis in veelal nationale netwerken en het daardoor op peil houden en bevorderen van de kwaliteit van de uitvoering van taken

21

Totaal aantal benodigde uren en materiaalbudget	uren	budget
 Debat en reflectie	2.752	€ 67.255

Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse erfgoed

22

D.1 COMMUNICATIE EN PR-WERKZAAMHEDEN

Erfgoedhuis zal in 2026 de implementatie van de vernieuwde communicatiestrategie voortzetten, met bijzondere aandacht voor doelgroepenbeheer, het bereiken en binden van nieuwe (jongere) doelgroepen en het optimaliseren van de systemen en communicatiekanalen. Daarnaast zal Erfgoedhuis de overstap voltooien naar een nieuw webbureau, waarbij zowel de corporate- als publiekswaarnsite zullen worden geoptimaliseerd met betrekking tot digitale toegankelijkheid, vindbaarheid en gebruikerservaring.

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Afdeling communicatie van de provincie Zuid-Holland
DOELGROEP	Ambtenaren erfgoed, erfgoedtafelbetrokkenen en overige partijen
DOEL	A Promoten van activiteiten en ontwikkelingen in het Zuid-Hollandse erfgoedveld in brede zin B Ondersteunen van de provincie Zuid-Holland en erfgoed-professionals in hun erfgoedbeleid en –activiteiten

D.2 ERFGOEDLIJNENONDERSTEUNING

KARAKTERISTIEK	Programma
AFSTEMMING	Projectleiders erfgoedlijnen van provincie Zuid-Holland
DOELGROEP	Erfgoedtafelbetrokkenen en overige partijen
DOEL	Algemene ondersteuningswerkzaamheden bij de erfgoedlijnen
PRESTATIES	Erfgoedlijnenprojecten
SPECIFICATIE	Voor projecten die het Erfgoedhuis uitvoert worden projectplannen opgesteld op basis waarvan projectsubsidie wordt verkregen

D.3 HET VERHAAL VAN ZUID-HOLLAND VERTELLEN

We gaan door op de ingeslagen weg om met het platform bij te dragen aan het ondersteunen van andere doelstellingen/activiteiten van het Erfgoedhuis. Denk aan nieuwe verhalen over de erfgoedlijnen, maar ook aan immaterieel erfgoed en ambachten, het koloniale verleden en verrassende verhalen over lokale en regionale geschiedenis.

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Nader te bepalen
DOELGROEP	Een breed publiek met interesse in (lokale) geschiedenis
DOEL	Bezoeken aan geschiedenisvanzuidholland.nl
PRESTATIES	Het toevoegen van verhalen om het platform te promoten en het versturen van nieuwsbrieven

23

D.4 ARCHEOLOGISCHE KRONIEK ZUID-HOLLAND

Provincie Zuid-Holland heeft aangegeven voorstander te zijn van het bereiken van een bredere doelgroep met de artikelen van de archeologische kroniek dan nu het geval is. De kroniek gaat in afstemming met de ontvangers (gemeenten, musea, bibliotheken, archeologische en historische verenigingen) breder verspreid worden zodat deze ook komt te liggen op plekken waar veel publiek komt. Daarnaast worden items uit de archeologische kroniek geselecteerd, bewerkt en gedeeld met het brede publiek via [geschiedenisvanzuidholland.nl](https://www.geschiedenisvanzuidholland.nl), de lokale pers en sociale media.

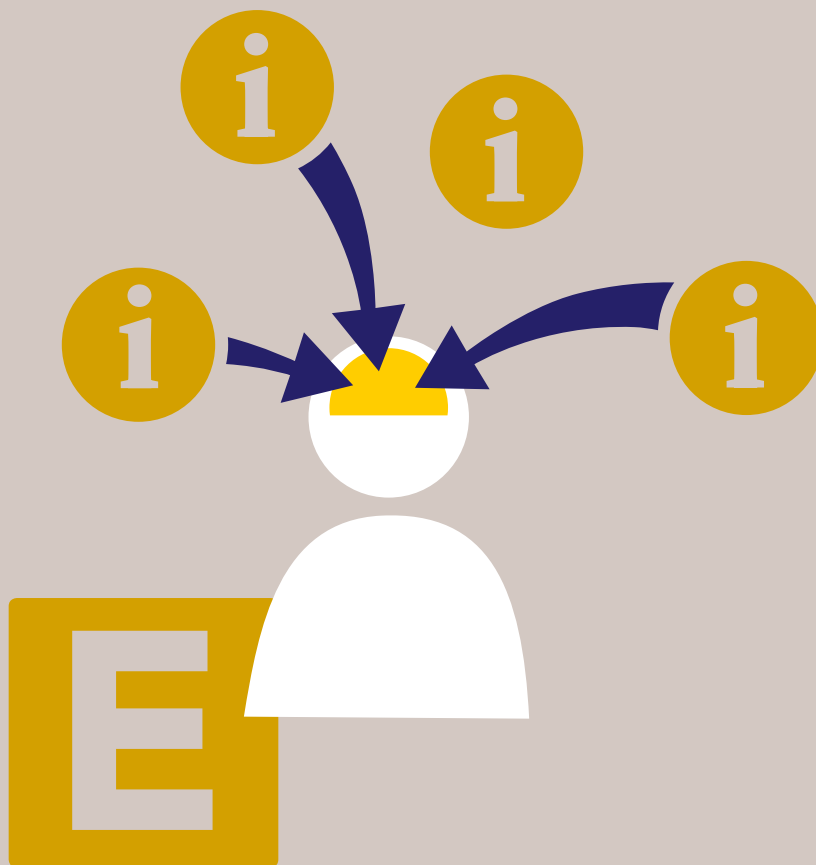
KARAKTERISTIEK	Project
AFSTEMMING	Coördinator cluster archeologie provincie Zuid-Holland
DOELGROEP	In archeologie geïnteresseerd publiek

DOEL	Het ontsluiten van archeologisch onderzoek dat in 2025 heeft plaatsgevonden
PRESTATIES	Publicatie van de provinciale Archeologische Kroniek en het genereren van aandacht bij een breed publiek voor de verhalen uit de kroniek

Totaal aantal benodigde uren en materiaalbudget	uren	budget
D Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse erfgoed	5.211	€ 90.000

Deskundigheidsbevordering

25

E.1 EXTRA ONDERSTEUNING VOOR ERFGOEDVRIJWILLIGERS

KARAKTERISTIEK	Programma
AFSTEMMING	Onderling met adviseurs en via een uitvraag met het erfgoedveld in Zuid-Holland
DOELGROEP	Vrijwillige medewerkers van erfgoedinstellingen in Zuid-Holland
DOEL	Het op peil houden en verhogen van kennis en vaardigheden van vrijwilligers van erfgoedinstellingen
PRESTATIES	A De organisatie van acht cursussen, fysiek en digitaal, ook enkele in de zomerperiode (digitaal Summerschool-aanbod). Cursussen op maat enkel nog op aanvraag en bij voorkeur regionaal, tenzij museum een eigen bijdrage betaalt. B Advies aan collectiebeherende en publiek ontvangende erfgoedinstellingen. C Ontwikkelen van nieuwe onderwerpen zoals zaalteksten verbeteren, publieksonderzoek en nieuwe methodes voor rondleiden. D Beheren van de website erfgoedvrijwilliger.nl

E.2 (PROJECT)VRIJWILLIGERS VOOR DE ERFGOED-SECTOR BEREIKEN EN BEHOUDEN

KARAKTERISTIEK	Project
AFSTEMMING	Stichting OPEN en projectleiders erfgoedlijnen
DOELGROEP	Erfgoedinstellingen
DOEL	Erfgoedinstellingen stimuleren participatie te bevorderen, door hun vrijwilligersbestand flexibeler, diverser en inclusiever in te richten, nieuwe gezichten te verwelkomen en bestaande vrijwilligers te behouden. Netwerkvorming door organisaties langs de lijnen van gemeenschappelijke uitdagingen (lokaal) met elkaar in contact te brengen.
PRESTATIES	- A Twee trainingen (elk bestaande uit drie tot vijf sessies) en twee inspiratiebijeenkomsten voor oud-deelnemers ter kennisdeling - B Ontwikkelen van deze training door na vier jaar ervaring accenten te verleggen, en deze aanpassingen bespreken met de andere erfgoedhuizen - C Onderzoek naar de mogelijkheden voor duurzaam micro-vrijwilligerswerk in de erfgoedsector

26

E.3 ERFGOEDPARTICIPATIELOKET

De financiering vanuit het Rijk voor de provinciale Erfgoedparticipatieloketten heeft een vervolg gekregen voor de periode 2024-2026. De invulling hiervan wordt deels onderling afgestemd (denk aan thema's als toegankelijkheid en inclusiviteit), maar daarnaast is er ruimte voor een programma op maat per provincie. Speerpunten voor het Erfgoedhuis voor de komende jaren zijn: burgerparticipatie en de Omgevingswet, en oral history.

KARAKTERISTIEK	Programma
AFSTEMMING	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en beleidsmedewerker provincie Zuid-Holland op dit thema
DOELGROEP	Erfgoedgemeenschappen, burgerinitiatieven en vrijwilligersgroepen
DOEL	Het bevorderen dat de doelgroep handvatten krijgt om te participeren
PRESTATIES	- A Het vraaggericht aanbieden van coaching en organiseren van activiteiten op maat - B Een bijeenkomst voor (vrijwillige) erfgoedorganisaties en burgerinitiatieven over een van de genoemde speerpunten

E.4 ERFGOED VAN, VOOR EN DOOR IEDEREEN

Samen met de andere erfgoedhuizen in het land willen we een vervolg geven aan het project *Sprekend Erfgoed*, met extra aandacht voor musea en regio's in Zuid-Holland die eerder niet deelnamen. We zetten in op uitbreiding maar ook op doorontwikkeling en het ondersteunen van bestaande trajecten, zodat deze ook bij personele wisselingen doorgang kunnen vinden. Het project blijft zich richten op zowel NT1- als NT2-doelgroepen, met aandacht voor structurele borging. Zo maken we erfgoed nog verder toegankelijk als plek voor taal, ontmoeting en participatie voor iedereen.

Elke zes weken vindt er intervisie plaats met andere erfgoedhuizen in Nederland, waarbij we elkaar inspireren, bevragen en adviseren over inclusief werken in de erfgoedsector.

KARAKTERISTIEK	Project
AFSTEMMING	Stichting OPEN, musea en taalscholen voor NT1 en NT2
DOELGROEP	Musea, erfgoedorganisaties, gemeenten en taalscholen
DOEL	Musea en erfgoedorganisaties helpen om een nieuwe maatschappelijke doelgroep te bereiken; taal en erfgoed verbinden
PRESTATIES	 A Intervisie en reflectie op diversiteit en inclusie B Taallessen voor laaggeletterden in musea en erfgoedorganisaties

27

E.5 CURSUSSEN MOLENNETWERK

KARAKTERISTIEK	Project
AFSTEMMING	Medewerkers van de provincie met molenbeleid in portefeuille
DOELGROEP	Eigenaren/beheerders van historische molens, vrijwillig molenaars en vrijwilligers
DOEL	Het opleiden van vrijwilligers om publiek te ontvangen en rondleidingen op de molen te geven.
PRESTATIES	Het organiseren van twee cursussen ten behoeve van het molenveld

E.6 ERFGOEDEDUCATIE OP DE ERFGOEDLIJNEN

KARAKTERISTIEK	Programma
AFSTEMMING	Projectleiders erfgoedlijnen provincie Zuid-Holland
DOELGROEP	Onderwijs en erfgoedorganisaties
DOEL	Duurzame erfgoededucatie op de erfgoedlijnen
PRESTATIE	Educatie op de erfgoedlijnen
SPECIFICATIE	Naar aanleiding van het project <i>Koloniale sporen van Park Rusthoff</i> verkent Erfgoedhuis met Erfgoed Leiden en Omstreken of we meer

buitenplaatsen van de Landgoederenzone kunnen helpen dergelijk lesmateriaal over de koloniale geschiedenis van de buitenplaats op te zetten.

Vanuit de werkgroep educatie Atlantikwall worden er in 2025/2026 intensieve trainingen *Van Rondleiden Naar Begeleiden* georganiseerd om het rondleiden aan schoolklassen een impuls te geven. Daarnaast wordt een pilot verkend om in één regio een infrastructuur voor Atlantikwalleducatie op te zetten. In het cursusaanbod voor alle erfgoedlijnen krijgt ook het rondleiden van schoolklassen hoge prioriteit.

Met de herijking van de lijn Maritieme industrie is het belangrijk dat de vijf boegbeelden van deze lijn sterk educatief aanbod bieden.

We inventariseren welk materiaal er al is en welke behoeften er zijn vanuit de instellingen qua ondersteuning bij het opstellen van een plan.

E.7 OVERIGE ACTIVITEITEN ERFGOEDEDUCATIE

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Kunstgebouw
DOELGROEP	Erfgoedinstellingen, scholen, pedagogische academies voor het basis-onderwijs (Pabo's), gemeenten
DOEL	Het bevorderen van erfgoededucatie
PRESTATIES	 A Voortzetten van de lessen IMC Weekendschool B Uitbreiding netwerk onderwijsvormen in de provincie (i.s.m. Kunstgebouw) C Scholing en advisering verschillende erfgoed- en onderwijsinstellingen D Pilot Erfgoed + Taal + Rekenen E Cultuursnack Burgerschap
SPECIFICATIE	 A Erfgoedhuis Zuid-Holland zet de samenwerking met stichting IMC Weekendschool voort. Op de weekendschool ontmoeten jongeren van 10 tot 14 jaar iedere zondag professionals die vertellen over hun vakgebied. Door deze lessen verruimen jongeren hun maatschappelijke blikveld en ontdekken ze waar hun talenten en interesses liggen. Erfgoed heeft een plek in de vakken Nederlandkunde (erfgoed en burgerschap) en Architectuur (monumentenzorg, Monumentenwacht, herbestemming). D Vanuit het basisonderwijs is er vraag naar materiaal waarin erfgoededucatie wordt verwerkt in het reguliere lesmateriaal voor kernvakken zoals taal en rekenen. Deze vakken hebben een steeds prominentere plek in het curriculum en vormen een mooie kans

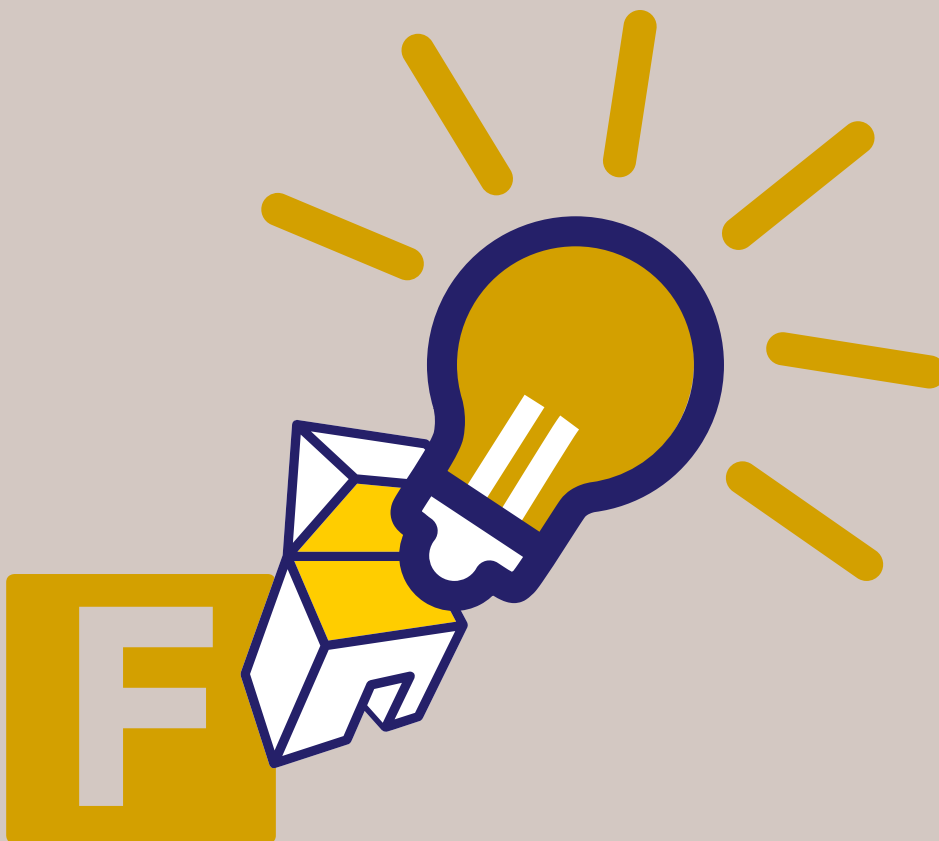
om op een laagdrempelige manier erfgoededucatie aan te bieden zonder extra druk te leggen op het al overbelaste schoolsysteem. Erfgoedhuis gaat verder met een tweejarig pilotproject om de mogelijkheden te verkennen om lokaal erfgoed te verwerken in lesmateriaal voor taal en rekenen.

E.8 FARO-ONDERSTEUNING ARCHEOLOGIE

KARAKTERISTIEK	Structureel
AFSTEMMING	Cluster archeologie provincie Zuid-Holland
DOELGROEP	Inwoners van Zuid-Holland, vrijwilligers in de archeologie en beleidsmedewerkers gemeenten
DOEL	Middels archeologie Faro-principes verankeren in het maatschappelijk veld
PRESTATIES	Sinds 2025 zet het Erfgoedhuis flexibel inzetbare Faro-uren in binnen het archeologienetwerk. Deze uren maken het mogelijk om snel en doelgericht in te spelen op vragen vanuit het veld, publieksgerichte adviezen te geven en initiatieven te ondersteunen, zoals en samenwerking in het kader van de Internationale Vrouwendag. In 2026 blijft Erfgoedhuis het aanspreekpunt voor dergelijke vragen, adviezen of initiatieven binnen het archeologienetwerk. Daarnaast is in 2025 contact gelegd met een relatief onbekende, maar relevante doelgroep binnen de archeologie: het netwerk van metaaldetectoristen. Dit contact wordt onderhouden via de DDA en het platform PAN. In 2026 willen we deze samenwerking verdiepen en koppelkansen verkennen op het gebied van kennisdeling en publieksbeleving. Hierbij wordt ook de samenwerking gezocht met de provincie, AWN en Stichting ArcheoHotspots.

Totaal aantal benodigde uren en materiaalbudget	uren	budget
E Deskundigheidsbevordering	3.539	€ 36.500

Innovatiebudget

30

F.1 VERSTERKING LANDELIJKE INFRASTRUCTUUR AMATEURKUNST

In Zuid-Holland beoefenen naar schatting 2 miljoen inwoners cultuur (ruim 55%). Dit maakt cultuurbeoefening, en amateurkunst in het bijzonder, van grote waarde voor onze samenleving. Cultuurbeoefenaars in de vrije tijd en amateurkunstengroepen lopen in de dagelijkse praktijk echter tegen uitdagingen aan; thema's als slagkracht, zichtbaarheid en toegang tot kennis en/of ondersteuning. In 2025 heeft Kunstgebouw, in het kader van de regeling Versterking Landelijke Infrastructuur Amateurkunst, daarom het project *Samen sterker: Fundament voor cultuurbeoefening in Zuid-Holland* geïnitieerd. Dit met het doel het culturele ecosysteem in de provincie te versterken. Het project sluit hiermee aan op de afspraken zoals beschreven in het Cultuurconvenant 2025–2028 en de Bestuurlijke afspraken cultuurbeoefening 2025-2028.

Het Erfgoedhuis neemt, samen met andere provincie ondersteuningsinstellingen en partners, actief deel aan het project en zal bij vijf hoofdpunten betrokken zijn:

1. Onderzoek naar cultuurbeoefenaars in de provincie Zuid-Holland (formeel en informeel)
2. Bestaansrecht amateurkunst
3. Ondersteuning verbeteren door middel van samenwerking: van lokale kracht naar gedeeld vermogen

4. Een robuust (leer)netwerk voor cultuurverbinders
5. Doorontwikkeling en borging van de 'toekomstscan'-methodiek

KARAKTERISTIEK	Innovatie
AFSTEMMING	Kunstgebouw
DOELGROEP	Cultuurbeoefenaars in de vrije tijd en amateurkunstengroepen
DOEL	Versterken van het culturele ecosysteem in Zuid-Holland, met cultuurbeoefenaars in de vrije tijd en amateurkunstengroepen in het bijzonder
PRESTATIES	Kennisdeling en ondersteuning erfgoedbeoefenaars. Onder andere bij de verfijning van Cultureel Zuid-Holland in kaart, ontwikkelen van een gezamenlijke boodschap en uitbouw en versteviging van het netwerk

F.2 MAATSCHAPPELIJKE DIENSTTIJD

Erfgoedhuis ontwikkelde dit project in 2025 samen met Erfgoed Gelderland. Het doel was om te onderzoeken of jongeren tussen de 12 en 30 jaar via maatschappelijke diensttijd of andere participatieprogramma's vaker bij de kleine lokale erfgoedinstellingen terecht kunnen. De contactpersonen bij MDT-organisaties of jongerenorganisaties die jongeren voor een maatschappelijke stage begeleiden waren zeer enthousiast over de erfgoedcomponent in het aanbod. Maar tegelijk bleek een flink aantal erfgoedinstellingen dat op vrijwilligers draait niet voldoende voorbereid of in staat om een goed begeleide ontvangst te verzorgen. Derhalve is het project in overleg met subsidiënt RCE vanuit het Faro-programma aangepast, en is er nog een half jaar aan toegevoegd. Dit geeft ons ruimte om de Zuid-Hollandse erfgoedsector op een goede manier te matchen met jongeren in het erfgoed. De begeleiding van Erfgoedhuis is nog nodig omdat samenwerking tussen jongeren en het erfgoedveld niet vanzelfsprekend tot stand komt. De grootste aanpassing is dat we meer zullen aanhaken op 'dagen', zoals Open Monumentendag, Bunkerdag, Dag van het Kasteel, Nationale Archeologiedagen, maar ook immaterieel erfgoedevenementen zoals Zomercarnaval of een lokale paardenmarkt.

KARAKTERISTIEK	Innovatie
AFSTEMMING	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en stichting OPEN
DOELGROEP	Erfgoedinstellingen in Zuid-Holland en jongeren
DOEL	Het bevorderen van erfgoedinstellingen om hun deuren open te zetten voor jongeren die maatschappelijke diensttijd willen vervullen, en zorgen voor effectieve begeleiding zodat beide partijen tot hun recht komen en er duurzame inzet van jongeren in de erfgoedsector komt, dit volgens het Faro-principe (niet alleen jongeren betrekken, ook hun ideeën zien en een kans of plek geven)
PRESTATIES	Ervaringen na een jaar delen met elkaar tijdens een symposium

F.3 WEERBAAR ERFGOED

Samen met collega-instellingen binnen OPEN werkte Erfgoedhuis in 2025 aan initiatieven op het onderwerp veiligheid in relatie tot erfgoed. Zo is bijvoorbeeld een webinar-reeks rond collectiehulpverlening opgezet en is netwerkvorming tussen collectiebeherende instellingen gestimuleerd. Aanleiding was de hevige regenval in Limburg in de zomer van 2021, die zorgde voor ernstige (water)schade aan monumenten, collecties en historische landschappen.

Dit jaar brengen we de verschillende initiatieven op dit onderwerp samen in een programma 'Weerbaar Erfgoed'. Op deze manier spelen we in op de urgente weerbaarheidsvraagstukken die spelen binnen de erfgoedsector. Dat is niet alleen klimaatverandering, maar ook de dreiging en impact van hybride oorlogsvoering. We zetten het programma op langs de volgende lijnen:

| A | Taskforce Veilig Erfgoed

Militaire en hybride dreigingen nemen toe en hebben ook gevolgen voor erfgoed. In 2024 heeft de minister van OCW daarom de Taskforce Veilig Erfgoed in het leven geroepen om de erfgoedsector beter weerbaar te maken. Dit laatste geschiedt door een gezamenlijke inspanning van overheden (het ministerie van OCW, ministerie van Defensie en ministerie van Justitie en Veiligheid) en de erfgoedsector zelf. De werkgroep netwerkvorming van de Taskforce Veilig Erfgoed heeft aan OPEN de vraag gesteld om tot de opzet te komen van een veiligheidsnetwerk voor cultureel erfgoed. Dit netwerk omvat de erfgoed domeinen monumenten, archeologie, musea en archieven. De bedoeling is dat er in elke veiligheidsregio/provincie één Point of Contact (=POC) voor cultureel erfgoed wordt aangewezen. Dit POC voor cultureel erfgoed is het aanspreekpunt voor de betreffende veiligheidsregio.

| B | Klimaat en publiek

Klimaatverandering is een van de meest urgente thema's binnen het erfgoedveld. Erfgoedhuis Zuid-Holland zette eerder een belangrijke stap door klimaatrisico's voor erfgoed in kaart te brengen. Een belangrijke vervolgstap is bewustwording versterken en het gesprek verbreden, niet alleen met erfgoedprofessionals, maar ook met vrijwilligers en het bredere publiek. Erfgoedlocaties spelen hierin een sleutelrol. Ze zijn kwetsbaar voor klimaatverandering, maar juist daardoor geschikt als plek voor reflectie en activatie. Hoe verweven we het verhaal van klimaatverandering op een betekenisvolle manier met dat van de locatie? Dit vraagt ondersteuning van beheerders, vrijwilligers en gidsen, zeker waar het thema gevoelig ligt of handelingsverlegenheid speelt.

| C | Klimaat in gemeentelijk erfgoedbeleid

In 2024 zijn de klimaatrisico's voor erfgoed in de provincie Zuid-Holland in kaart gebracht door middel van een quickscan. Deze domeinoverstijgende klimaatquickscan staat nu een jaar online en fungeerde als een eerste, belangrijke gespreksopener om bewustwording te creëren en te kijken hoe een meer integrale samenwerking tussen verschillende partners en domeinen tot stand kan komen. Beleidsmedewerkers hebben verder de behoefte aan een praktische verkenning hoe erfgoed in de

toekomst integraal mee- en afgewogen kan worden bij beleidsmatige keuzes in het kader van (klimaat)opgaven. In 2026 worden daarom gesprekken met gemeenten gevoerd om de behoeften op dit vlak op te halen, de quickscan te evalueren en in gezamenlijkheid met de provincie logische vervolgstappen te bepalen.

| D | Veiligheid en roerend erfgoed (collectiehulpverlening, cyberveiligheid)

De maatschappij, en ook de erfgoedsector, digitaliseert in rap tempo. Dit biedt kansen, zoals het delen van de digitale collectie met een breed publiek. Ook biedt het risico's, zoals het ontfutselen van gegevens (phishing), gegevens die op straat komen te liggen (datalekken) of dat computers vergrendeld worden en er geen toegang meer is tot het systeem ('gijzelsoftware', ransomware). Daarnaast wordt in de huidige periode van geopolitieke spanningen hybride oorlogvoering steeds vaker ingezet, waardoor er risico's zijn voor de digitaal erfgoedinfrastructuur.

Dit kan leiden tot problemen met toegang en continuïteit van de bedrijfsvoering en collectie- en onderzoeksdata. Ook kunnen er issues ontstaan met betrekking tot vertrouwen. We zetten ons in om bewustwording rondom het thema cyberveiligheid in de volle breedte te versterken, aangevuld met praktische handvatten en tools.

Daarnaast zal er aandacht zijn voor collectiehulpverlening, als vervolg op eerdergenoemde webinarreeks Collectie in Bewaring, in de vorm van bijvoorbeeld een cursus of advies op maat.

KARAKTERISTIEK	Innovatie
AFSTEMMING	Monumententeam, cluster archeologie en cluster ruimte van de provincie Zuid-Holland en stichting OPEN, ministerie van OCW (Taskforce veilig erfgoed)
DOELGROEP	Erfgoedprofessionals, beleidsmedewerkers gemeenten, vrijwilligers, politie, brandweer en veiligheidsregio's, collectiebeherende instellingen en erfgoedinstellingen in Zuid-Holland
DOEL	Versterken van de weerbaarheid van het Zuid-Hollandse erfgoedveld tegen de gevolgen van klimaat en hybride oorlogsvoering
PRESTATIES	 A Opzetten van een veiligheidsnetwerk voor cultureel erfgoed B Verkenning van de kansen op het snijvlak van klimaat en publiek. Een moment om samen te kijken hoe erfgoed kan bijdragen aan bewustwording en maatschappelijke betrokkenheid rondom klimaatverandering C Verkennen behoeften gemeenten bij de borging van erfgoed in klimaatopgaven (ruimtelijk beleid), verkenning van eventuele vervolgstappen op de klimaatrisicoscan en tools (kansen voor een actualisatie), samen met provincie Zuid-Holland D Eén cursus over bewustwording cyberveiligheid, onderzoek stand van zaken cyberveiligheid kleine erfgoedorganisaties

F.4 PUBLIEKSONDERZOEK BIJ KLEINE EN MIDDELGROTE ERFGOEDINSTELLINGEN

Vooral grote musea doen publieksonderzoek. De resultaten daarvan zijn weinig bruikbaar voor kleinere en middelgrote musea of andere kleinere publiek ontvangende erfgoedinstellingen. Tijdens corona hielden deze musea hun publiek goed bij, maar daarna is er nauwelijks nieuw onderzoek gedaan. Toch is inzicht in het publiek cruciaal; voor het aanvragen van subsidies, het aanpassen van het aanbod en het bereiken van meer bezoekers. Omdat musea binnen het Museumplatform vaak weinig personeel en kleine budgetten hebben, komt dergelijk onderzoek echter niet van de grond. Met gecoördineerd publieksonderzoek kunnen we musea helpen, zodat ze inzicht en grip krijgen op hun impact en hun aanbod/werkwijze/doelgroepen/collectiebeleid kunnen veranderen naar een markgericht vraag. We trekken hierbij samen op met onze collega-instelling Kunstgebouw. We doen dit door ons publieksonderzoek langs *Cultureel Zuid-Holland in kaart* te leggen en musea zo meer inzicht in hun bezoekers te bieden. De resultaten worden verder onderling tegen elkaar afgezet, zodat de cijfers een realistisch beeld geven over elke instelling. Een kleine pilot in 2025 gaf ons vertrouwen dat we dit in 2026 groter kunnen uitrollen, en deze innovatieve aanpak met het erfgoedveld in Zuid-Holland kunnen delen.

DOELGROEP	Kleine en middelgrote erfgoedinstellingen
DOEL	Goed publieksonderzoek via een beproefde methode Museummonitor, maar dan nu bij middelgrote en kleine erfgoedinstellingen in Zuid-Holland; Resultaten delen en adviezen schrijven voor de deelnemers; Een training na afloop om er zelf mee verder te kunnen
PRESTATIES	- A Beter inzicht in de publieksgroepen die naar musea in Zuid-Holland komen en daardoor ook beter inzicht in welke publieksgroepen niet komen - B Extra inzicht door samen te werken met Cultureel Zuid-Holland in kaart via Kunstgebouw - C Adviezen voor musea over het bereiken van hun doelgroepen - D Een training en een aanvullende factsheet zodat musea inzicht krijgen in hoe zij zelf cijfers kunnen genereren en interpreteren

F.5 HANDREIKING OMGANG ATLANTIKWALL GEMEENTEN

Het Erfgoedhuis leverde in 2024 de Indicatieve Kaart Atlantikwall-Erfgoed op. Deze kaart, met handreiking, verschaft een eerste overzicht van de ligging van voormalige Duitse militaire (verdedigings)complexen in de provincie en is bedoeld om erfgoedprofessionals, overheden en vrijwilligers te ondersteunen bij het beschermen, behouden en benutten van dit erfgoed. In 2025 zijn gesprekken gevoerd om tot een vervolg te komen, waarbij is overeengekomen dat de focus moet liggen op het bundelen van kansen en concrete voorbeelden voor om-

gang met dit erfgoed en borging in (gemeentelijk) beleid. In 2026 zal het Erfgoedhuis samen met MOOI Noord-Holland aan een inspiratiedocument of handreiking werken om deze belangrijke vertaalslag naar de praktijk te maken. De Erfgoedtafel Atlantikwall wordt nauw bij het proces betrokken en er wordt naar een klankbord gekeken waarin ook partners uit Zeeland en Friesland kunnen deelnemen.

AFSTEMMING	Team Monumenten provincie Zuid-Holland en projectleider en tafelleden erfgoedlijn Atlantikwall
DOELGROEP	Beleidsmedewerkers gemeenten en terreinbeheerders
DOEL	Behouden, benutten en beleven van Atlantikwall-erfgoed
PRESTATIES	Advisering en ondersteuning beleidsmedewerkers gemeenten en terreinbeheerders, bijvoorbeeld door het opstellen van een praktische handreiking/inspiratiedocument of toolkit

F.6 ERVENCONSULENT

Door een veranderende agrarische sector en toenemende druk op het landelijk gebied lopen historische boerderijen en hun erven risico's. Tegelijk ontstaan er kansen voor (her)ontwikkeling en behoud. Om de ruimtelijke kwaliteit van ons provinciaal cultuurlandschap te behouden en te versterken, start Erfgoedhuis Zuid-Holland in samenwerking met het Zuid-Hollands Landschap een tweejarige pilot voor een provinciale ervenconsulent. De ervenconsulent biedt onafhankelijke expertise bij onder meer herbestemming en herinrichting van boerenerven, en ondersteunt zowel gemeenten als particuliere eigenaren. Deze ondersteuning wordt breed ingezet en is beschikbaar voor elk soort boerenerv, monumentaal of niet.

Het Erfgoedhuis is als initiatiefnemer penvoerder en projectleider; ook beheert zij het digitaal ervenloket. De binnenkomende vragen worden beoordeeld op grootte. Vragen met onder een uur uitzoektijd worden kosteloos afgehandeld. Complexere vragen worden doorgezet naar de ervenconsulent, wiens functie is belegd bij het Zuid-Hollands Landschap.

AFSTEMMING	Medewerker provincie Zuid-Holland met agrarisch erfgoed in de portefeuille en Zuid-Hollands Landschap
DOELGROEP	Eigenaren agrarisch erfgoed en gemeenten
DOEL	Behoud cultuurhistorische kwaliteit landelijk gebied
PRESTATIES	Advisering en ondersteuning eigenaren agrarisch erfgoed middels het digitaal ervenloket en de ervenconsulent

Totaal aantal benodigde uren en materiaalbudget	uren	budget
F Innovatieruimte	1.222	€ 10.000

Monumentenwacht

36

Onze afdeling Monumentenwacht opereert al ruim vijftig jaar vanuit de filosofie dat planmatig en regelmatig onderhoud de beste manier is om de onderhoudsstaat van een monument op niveau te houden en te verbeteren. Onze Zuid-Hollandse inspecteurs zorgen voor de fysieke instandhouding van (rijks)monumenten in de provincie Zuid-Holland. Hun kerntaak bestaat uit het inspecteren en rapporteren over de onderhoudsstaat van het monument en hierbij de eigenaar te voorzien van onderhoudsadvies. Wij doen dit voor zo'n 4.000 monumenten, van kerken tot molens, van droogdok en buitenplaatsen tot particuliere woningen.

Daarnaast begeleidt de Monumentenwacht bij restauraties en renovaties en adviseert ze over subsidie- en financieringsmogelijkheden, verduurzaming en meerjarenonderhoud, onder meer voor verenigingen van eigenaren en het Bisdome Rotterdam.

Speciaal voor eigenaren van rijksmonumenten is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een raamovereenkomst gesloten met negen opdrachtnemers op het gebied van begeleiding en advisering bij het verduurzamen van monumenten. Tot eind 2026 worden zo ten minste 800 eigenaren van een rijksmonument ondersteund bij het verduurzamen van hun monument. Het behoud van monumentale waarden staat hierbij centraal, terwijl we streven naar een toekomstbestendige en energie-efficiënte leefomgeving.

Monumentenwacht Nederland, waarbij Monumentenwacht Zuid-Holland is aangesloten, is één van de opdrachtnemers.

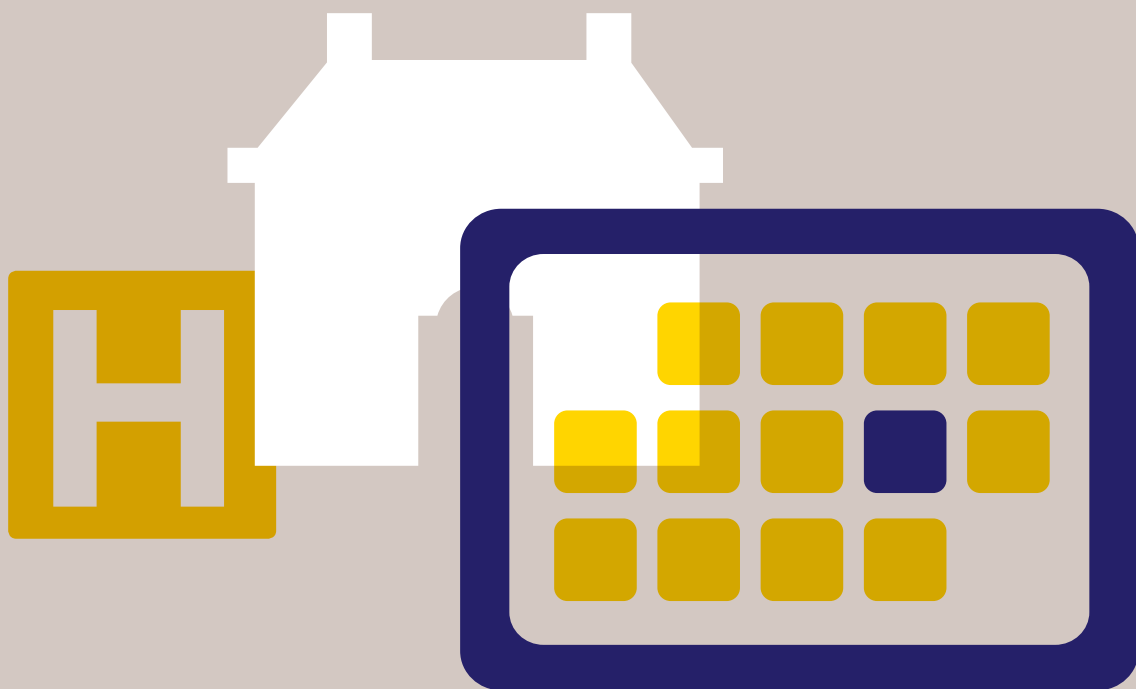
Monumentenwacht Zuid-Holland ontvangt voor een deel van haar werkzaamheden een exploitatiesubsidie van het Rijk via de provincie Zuid-Holland en ondersteunt daarmee de provincie bij de uitvoering van hun provinciale beleid ten aanzien van monumenten.

Exploitatiesubsidie Monumentenwacht Zuid-Holland

€ 159.542 *

* Aangepast aan de indexatie van de Provincie Zuid-Holland voor 2026.

Incidentele opdrachten en benodigde extra financiering

38

H.1 ONDERSTEUNING VAN PROVINCIE ZUID-HOLLAND DOOR MONUMENTENWACHT ZUID-HOLLAND

KARAKTERISTIEK	Opdracht
AFSTEMMING	Medewerker provincie Zuid-Holland met inhoudelijke beoordeling subsidies voor restauratie, groot onderhoud en herbestemming in portefeuille
DOELGROEP	Provincie Zuid-Holland
PRESTATIES	A Het beoordelen van de aanvragen van restauratie- of herbestemmingssubsidie ten behoeve van rijksmonumenten (SIM). B Het monitoren van de werkzaamheden en het bijwonen van overleg tijdens het restauratie- of herbestemmingstraject van rijksmonumenten die provinciale subsidie hebben gekregen. C Het beoordelen van aanvragen van subsidie voor het groot onderhoud van molens

- |D| Het repareren en/of vervangen van defecte molentellers.
 - |E| Inzet van de expertise van de Monumentenwacht bij de actualisatie van de *Erfgoedmonitor*.
-

	uren	budget
H.1 Ondersteuning van provincie Zuid-Holland door Monumentenwacht Zuid-Holland	833	€ 100.000

Bijlage 1: Begroting 2026

Erfgoedhuis Zuid-Holland

bedragen in EUR	2026 begroting	2025 begroting	2024 realisatie
BATEN			
Exploitatiebijdragen	2.391.917	2.347.317	2.263.565
Opbrengsten Monumentenwacht	1.139.000	1.075.000	1.054.642
Opbrengsten activiteiten	500.000	500.000	686.867
Totaal BATEN	4.030.917	3.922.317	4.005.074
LASTEN			
Personeelskosten	2.900.000	2.780.000	2.823.119
Kosten monumentenwacht	170.000	170.000	169.660
Activiteiten	575.000	600.000	600.318
Huisvestingskosten	170.000	145.620	132.743
Algemene beheerskosten	249.917	237.197	227.418
Afschrijvingen	6.000	7.500	5.517
Totaal LASTEN	4.070.917	3.940.317	3.958.775
SALDO uit gewone bedrijfsvoering	- 40.000	- 18.000	46.299
Rentebaten en rentelasten	40.000	18.000	53.516
RESULTAAT	0	0	99.815

TOELICHTING OP DE BEGROTING

De boekjaarsubsidie is door de Provincie Zuid-Holland ten opzichte van 2025 geïndexeerd met 1,9%. De begroting voorziet daarmee in een provinciale subsidie-toekenning van € 2.391.917. Dit is inclusief de exploitatiesubsidie voor de Monumentenwacht van € 159.542. Omdat de werkelijke kosten meer gestegen zijn dan waarin de indexatiecorrectie van de boekjaarsubsidie voorziet, kunnen wij in 2026 minder uren binnen de boekjaarsubsidie maken. Hierdoor vallen de activiteitenlasten ook iets lager uit dan in 2025. De personeelskosten vallen in 2026 vanwege indexatie hoger uit dan in 2025, evenals de huisvestingskosten en algemene beheerskosten.

ERFGOEDHUIS
ZUID • HOLLAND